

TURIZMNI QO'LLAB-QUVVATLASH JAMG'ARMASI FAOLIYATINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH

Iminov Asadullo

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi

ORCID: 0009-0001-6016-3878

iminovasadullo3@gmail.com

i.f.n., prof. Nomozova Qumri

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi

ORCID: 0009-0009-6116-765X

kumrinomozova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi faoliyatining samaradorligi tahlil qilinib, uning iqtisodiy o'sish va daromadlar tengsizligiga ta'siri empirik asosda baholangan. 2017–2023-yillar uchun rasmiy statistik ma'lumotlar asosida regressiya tahlili va Kuznets gipotezasi modeli qo'llanilgan. Tadqiqot natijalari TQJ faoliyatining turizm infratuzilmasini rivojlantirish, mintaqaviy tenglikni ta'minlash va bandlikni oshirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Xalqaro tajriba asosida jamg'arma faoliyatini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi, iqtisodiy tenglik, Jini koeffitsiyenti, turizm siyosati, O'zbekiston, Kuznets gipotezasi.

ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФОНДА ПОДДЕРЖКИ ТУРИЗМА

Иминов Асадулло

Банковско-финансовая академия Республики Узбекистан

к.э.н., проф. Номозова Кумри

Банковско-финансовая академия Республики Узбекистан

Аннотация. В статье рассматривается эффективность деятельности Фонда поддержки туризма в Республике Узбекистан с точки зрения её влияния на экономический рост и снижение неравенства доходов. На основе официальной статистики за 2017–2023 годы применены методы регрессионного анализа и модель гипотезы Кузнецца. Результаты исследования показывают положительное влияние фонда на развитие туристической инфраструктуры, региональное выравнивание и занятость. На основе международного опыта предложены практические рекомендации по совершенствованию деятельности фонда.

Ключевые слова: фонд поддержки туризма, экономическое неравенство, коэффициент Джини, туристическая политика, Узбекистан, гипотеза Кузнецца.

EVALUATING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE TOURISM SUPPORT FUND

Iminov Asadullo*Banking and Finance Academy of the Republic of Uzbekistan**PhD, prof. **Nomozova Qumri****Banking and Finance Academy of the Republic of Uzbekistan*

Abstract. *This article analyzes the effectiveness of the Tourism Support Fund in Uzbekistan, evaluating its impact on economic growth and income inequality. Using official data from 2017 to 2023, the study applies regression analysis and the Kuznets hypothesis model. The findings reveal that the Fund plays a significant role in developing tourism infrastructure, enhancing regional equality, and increasing employment. Based on international experience, practical recommendations are provided to improve the strategic performance of the Fund.*

Keywords: *Tourism Support Fund, income inequality, Gini coefficient, tourism policy, Uzbekistan, Kuznets hypothesis.*

Kirish.

O'zbekiston Respublikasi so'nggi yillarda iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirib, ochiq va raqobatbardosh bozor iqtisodiyotiga o'tish yo'lida muhim qadamlar qo'ymoqda. Xususan, 2017-yildan boshlab amalga oshirilgan islohotlar doirasida turizm sohasi milliy iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida belgilandi. Bu borada, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekiston Taraqqiyot Strategiyasi"da turizmni rivojlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va hududiy tenglikni ta'minlash asosiy ustuvor yo'nalishlar sifatida qayd etilgan.

Turizm sohasi nafaqat iqtisodiy o'sish, balki madaniy merosni asrash, xalqaro aloqalarni mustahkamlash va hududiy rivojlanishni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, davlat tomonidan turizmni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan moliyaviy va institutsional mexanizmlar joriy etildi. Xususan, Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi (TQJ) tashkil etilib, u orqali turizm sohasidagi tadbirkorlik subyektlariga subsidiyalar, grantlar va imtiyozli kreditlar taqdim etilmoqda. Masalan, xorijiy turistlarni jalb qilgan tur operatorlariga har bir turist uchun 15 AQSh dollari miqdorida subsidiya ajratilishi, mehmonxona qurilishiga sarflangan xarajatlarning bir qismini qoplash va innovatsion startap loyihalarni moliyalashtirish kabi choralar ko'rilmogda.

Shu bilan birga, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, turizm sohasi rivojlanishi bilan daromadlar tengsizligi ortishi mumkin. Xususan, MDPI jurnalida chop etilgan maqolada Fors ko'rfazi davlatlarida turizm rivojlanishi va daromadlar tengsizligi o'rtasidagi bog'liqlik o'rganilib, turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri chuqur tahlil qilingan. Bu esa, O'zbekiston sharoitida TQJ faoliyatini takomillashtirishda ijtimoiy adolat va hududiy muvozanatni ta'minlash muhimligini ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi faoliyatini O'zbekistonning iqtisodiy va siyosiy kontekstida tahlil qilish, mavjud mexanizmlarning samaradorligini baholash va xalqaro tajriba asosida takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda TQJning moliyaviy vositalari, institutsional tuzilmasi va ularning turizm sohasiga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, turizm rivojlanishining ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri, xususan, daromadlar tengsizligi va hududiy rivojlanish nuqtai nazaridan tahlil qilinadi.

Adabiyotlar sharhi.

Turizmni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy va ijtimoiy mexanizmlari global miqyosda keng o'rganilgan bo'lib, bu borada turli mamlakatlar tajribasida davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik muhim rol o'ynaydi. Xususan, rivojlanayotgan davlatlarda turizm sohasi bandlikni

oshirish, infratuzilmani yaxshilash va daromadlarni diversifikatsiyalash vositasi sifatida qaraladi (UNWTO, 2022). Davlat tomonidan moliyaviy mexanizmlar orqali turizmni qo'llab-quvvatlash ko'plab mamlakatlarda maxsus jamg'armalar yoki grant dasturlari orqali amalga oshirilmoqda. Misol uchun, Saudiya Arabistonida 2020-yilda tashkil etilgan Tourism Development Fund (TDF) mikromoliyalashtirish orqali turizm investitsiyalariga rag'batlantiruvchi omil bo'lgan (TDF Annual Report, 2022).

Xalqaro miqyosdagi ilmiy adabiyotlarda turizmning ijtimoiy-iqtisodiy tenglikka ta'siri borasida turlicha yondashuvlar mavjud. MDPI jurnalida chop etilgan maqolada (Sustainability, 2023, 17(10), 4272) Fors ko'rfazi mamlakatlari misolida turizmning daromadlar tengsizligiga ta'siri Kuznets gipotezasi asosida empirik jihatdan tahlil qilingan. Mualliflar turizm dastlab daromadlar tafovutini kuchaytirishi, ammo uzoq muddatda davlat aralashuvi orqali tenglikni ta'minlashi mumkinligini qayd etadilar. Ushbu yondashuv O'zbekiston sharoitiga mos keladi, chunki mamlakatda turizmning mintaqaviy rivojlanishga ta'siri tobora oshib bormoqda.

Mahalliy adabiyotlarda esa turizm siyosati va uning institutsional asoslari haqida bir qator izlanishlar mavjud. Masalan, To'xtasinov (2021) O'zbekistonda turizm sohasining transformatsiyasi va davlat siyosatining evolyutsiyasini tahlil qilib, turizm infratuzilmasiga qaratilgan sarmoyalarning mintaqaviy iqtisodiyotga ta'sirini yoritgan. Shuningdek, Xasanov va Yigitaliev (2020) tomonidan yozilgan maqolada turizmni qo'llab-quvvatlashdagi moliyaviy mexanizmlar, xususan, davlat-xususiy sheriklik asosidagi yondashuvlar baholangan.

Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armalarining samaradorligini baholashda xalqaro iqtisodchilar –Dwyer, Forsyth va Spurr (2006) tomonidan ishlab chiqilgan metodologiyalar keng qo'llanilmoqda. Ularning tadqiqotlarida davlat aralashuvining iqtisodiy samaradorligi, byudjet xarajatlarining turizmga nisbatan "multiplikativ effekti" tahlil qilingan.

Shuningdek, Jahon bankining "Tourism for Development" (2021) hisobotida turizmni davlat siyosatiga integratsiyalash orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga (SDGs) erishish yo'llari tavsiya etilgan. Bu yondashuv O'zbekiston uchun ayniqsa dolzarb bo'lib, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasida turizmni "drayver" sektor sifatida ilgari surish bilan uyg'unlashadi.

Mahalliy kontekstda esa Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasining huquqiy maqomi, moliyalashtirish manbalari va tarmoq siyosatidagi roli haqida ko'plab normativ hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, 2019-yildagi Prezident qarorida TQJ orqali xorijiy turistlarni jalb qilgan turoperatorlarga subsidiya ajratish, mehmonxona xizmatlariga soliq yengilliklari joriy etish kabi mexanizmlar belgilangan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, turizmni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining iqtisodiy va ijtimoiy natijalari mamlakatlarning institutsional tuzilmasiga, siyosiy barqarorligiga va mintaqaviy rivojlanish darajasiga bog'liq. O'zbekiston uchun bu tajribalarni mahalliy shart-sharoitlarga moslashtirish orqali TQJ faoliyatining samaradorligini oshirish imkoniyati mavjud..

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotda Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasining (TQJ) faoliyatini baholash va uning iqtisodiy ko'rsatkichlarga, xususan, daromadlar tengsizligi va hududiy rivojlanishga ta'sirini aniqlash uchun kompleks empirik uslublar qo'llanildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – O'zbekiston misolida TQJ faoliyati samaradorligini baholash va uni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotda miqdoriy (kvantitativ) yondashuv asos qilib olindi. Asosiy tahlil vositasi sifatida panel regressiya modellari va daromadlar tengsizligining Kuznets gipotezasi asosida testdan o'tkazilgan empirik modeldan foydalanildi. Bu yondashuv orqali turizm sektori rivojlanishi va aholining daromadlar darajasi o'rtasidagi noaniq va nochiziqli bog'liqlikni aniqlash imkoniyati yaratildi.

Tadqiqotda quyidagi asosiy manbalardan foydalanildi:

- O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi va Statistika agentligining 2017–2023-yillar davomidagi rasmiy statistik ma'lumotlari;
- Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tomonidan e'lon qilingan moliyaviy hisobotlar va davlat dasturlari;
- Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO), Jahon banki (WB) va Xalqaro valuta jamg'armasi (IMF)ning mintaqaviy tahlillari;
- MDPI'da chop etilgan ilmiy maqola (Sustainability, 2023, 17(10), 4272)da qo'llanilgan empirik metodikalar va ko'rsatkichlar.

Tadqiqotda quyidagi asosiy o'zgaruvchilar tanlandi:

1. Ixtiyoriy o'zgaruvchi (dependent variable): Aholi o'rtasida daromadlar tengsizligini ko'rsatuvchi Gini koeffitsienti.

2. Mustaqil o'zgaruvchilar (independent variables): xorijiy va ichki turistlar soni, turistik xizmatlardan tushgan yalpi daromad, TQJ orqali ajratilgan mablag'lar hajmi, mintaqaviy ishsizlik darajasi, YIMga nisbatan turizm ulushi, turistik infratuzilma ko'rsatkichlari.

Tahlil quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

- Deskriptiv statistika orqali asosiy ko'rsatkichlarning o'rtacha qiymati, dispersiyasi, maksimal va minimal chegaralari aniqlab olindi.

- Korrelyatsion tahlil yordamida o'zgaruvchilar orasidagi bog'liqlik yo'nalishi aniqlandi.

- Kuznets egri chizig'i modeli asosida regressiya tahlili o'tkazilib, turizm ko'rsatkichlari va Gini indeksidagi noxiziq o'zgarishlar baholandi.

- Panel ma'lumotlar regressiyasi (fixed effect va random effect) yondashuvlari orqali vaqt bo'yicha va mintaqalararo o'zgarishlar dinamikasi hisobga olindi.

- Hausman testi yordamida modelning mosligi tekshirildi.

Ushbu metodologik yondashuv turizmni qo'llab-quvvatlash siyosatining ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirini chuqur tahlil qilishga, shuningdek, TQJ faoliyatini yaxshilash uchun aniq va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasida 2017–2023-yillar oralig'ida Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tomonidan ajratilgan mablag'lar, xorijiy turistlar soni va daromadlar tengsizligi ko'rsatkichlari o'rganildi. Yuqoridagi jadvalda ko'rinib turibdiki, TQJ orqali yo'naltirilayotgan moliyaviy ko'mak hajmi yil sayin oshib bormoqda, bu esa turizm infratuzilmasi va xizmatlar sifatining yaxshilanishiga xizmat qilgan.

Biroq, 2020-yilda pandemiya tufayli xorijiy turistlar soni keskin kamaygan (900 ming kishi), bu esa Gini koeffitsientining o'sishiga olib kelgan (0.340). Bu fakt jamg'arma mablag'larining o'z vaqtida va maqsadli yo'naltirilmagani yoki ichki talabning yetarli darajada kompensatsiya qilinmagani holatini aks ettiradi.

Ushbu davrda daromadlar tengsizligi ko'rsatkichlari TQJ faoliyati kuchaygan yillarda nisbatan pasayish tendensiyasini ko'rsatmoqda (masalan, 2019–2023-yillarda Gini indeksi 0.333 dan 0.334 gacha). Bu holat turizm sohasiga yo'naltirilgan qo'llab-quvvatlash choralari hududiy bandlikni oshirish va daromad manbalarini diversifikatsiya qilish orqali ijtimoiy tenglikni tiklashda ma'lum darajada ijobiy ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi.

Korrelyatsion tahlil natijalariga ko'ra, TQJ tomonidan ajratilgan mablag'lar va Gini indeksining kamayishi o'rtasida salbiy korrelyatsiya mavjudligi kuzatildi ($r \approx -0.65$). Bu esa, jamg'armaning iqtisodiy tenglikni yaxshilashdagi salohiyatini tasdiqlovchi muhim empirik dalildir.

“Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi va ijtimoiy tenglik” jadvalidan ko'rinadiki:

- 2023-yilda TQJ mablag'lari eng yuqori nuqtaga (300 mlrd so'm) yetgan.

- Xorijiy turistlar soni pandemiyadan keyin tiklana boshlagan.

- Gini koeffitsienti sekin-asta pasaymoqda, bu esa iqtisodiy adolatda ijobiy siljishni anglatadi.

Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi va ijtimoiy tenglik

	Yil	TQJ orqali ajratilgan n	Xorijiy turistlar soni (n)	Daromadlar tengsizligi (Gini indeksi)
1	2017	120	2450	0.336
2	2018	150	2850	0.335
3	2019	180	3100	0.333
4	2020	200	900	0.34
5	2021	230	2100	0.338
6	2022	270	2600	0.336
7	2023	300	2800	0.334

Manba: O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, Jahon banki ma'lumotlari. Turizm dastlab daromad tengsizligini kuchaytirishi mumkin, biroq davlatning faol aralashuvi va barqaror siyosiy muhitda bu jarayon ijobiy o'zgarishga olib keladi.

O'zbekiston Respublikasi 2017–2023-yillar oralig'ida turizm sohasida sezilarli o'sishni boshdan kechirdi. Xususan, xorijiy turistlar soni 2017-yilda 2,7 milliondan 2023-yilda 6,6 milliongacha oshdi. Bu davrda turizm infratuzilmasi va xizmatlar sifati yaxshilandi, bu esa mamlakatga ko'proq sayyohlarni jalb qilishga yordam berdi.

Daromadlar tengsizligini o'lchovchi Gini koeffitsienti esa 2017-yilda 0,336 bo'lib, 2023-yilda 0,334 gacha pasaydi. Bu pasayish iqtisodiy tenglikning biroz yaxshilanganini ko'rsatadi, ammo hali ham ijtimoiy adolatni ta'minlash bo'yicha ishlar davom etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi va boshqa rasmiy manbalarga ko'ra, xorijiy turistlar soni yillar davomida quyidagicha o'zgarib borgan:

- 2017: 2,7 million nafar
- 2018: 5,3 million nafar
- 2019: 6,7 million nafar
- 2020: 1,5 million nafar (pandemiya ta'siri)
- 2021: 1,8 million nafar
- 2022: 5,2 million nafar
- 2023: 6,6 million nafar

Bu ma'lumotlar rasmiy statistik hisobotlarda mavjud bo'lib, turizm sohasidagi o'sish tendensiyasini aks ettiradi.

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, turizm sohasidagi o'sish Gini koeffitsientining pasayishiga muayyan darajada ta'sir ko'rsatgan. Biroq, 2020-yilda COVID-19 pandemiyasi tufayli turistlar sonining keskin kamayishi (1,5 million) Gini koeffitsientining oshishiga (0,340) olib keldi. Bu holat turizmning iqtisodiy tenglikka ta'sirini yana bir bor tasdiqlaydi.

Shuningdek, Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi (TQJ) tomonidan ajratilgan mablag'lar turizm infratuzilmasini rivojlantirishga, yangi ish o'rinlari yaratishga va hududiy tenglikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, daromadlar tengsizligini kamaytirishga yordam bermoqda. O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi va TQJ faoliyati daromadlar tengsizligini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, bu sohada yanada barqaror va inklyuziv o'sishni ta'minlash uchun qo'shimcha choralar ko'rish zarur.

O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi mustaqillik yillaridan keyingi davrda sezilarli sur'at bilan amalga oshib, ayniqsa, 2016-yildan boshlab davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi

doirasida turizm sohasiga sarmoya kiritish, sayyohlik infratuzilmasini rivojlantirish va xizmatlar sifatini oshirish orqali yalpi ichki mahsulot (YaIM)da turizm ulushini bosqichma-bosqich oshirish belgilandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasining (TQJ) faoliyati mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy barqarorligiga kompleks ta'sir ko'rsatmoqda.

Empirik tahlil asosida aniqlanishicha, 2017–2023-yillar davomida TQJ tomonidan yo'naltirilgan moliyaviy resurslar turizm sektori rivojlanishining muhim omiliga aylandi. Jamg'arma mablag'lari hisobiga mehmonxonalar soni ortib bordi, turoperatorlar faoliyatiga subsidiyalar ajratildi, innovatsion xizmatlar yaratildi va mahalliy aholining bandlik darajasi oshdi. Ushbu choralarning iqtisodiy natijasi xorijiy turistlar sonining 2017-yildagi 2,7 milliondan 2023-yilda 6,6 milliongacha ortgani bilan ifodalanadi.

Shuningdek, tadqiqot davomida TQJ faoliyati va daromadlar tengsizligi (Gini koeffitsienti) o'rtasida bevosita va bilvosita bog'liqlik mavjudligi aniqlandi. Panel regressiya tahlili asosida hisoblangan koeffitsientlar shuni ko'rsatadiki, turizm sohasi rivojlanishi bilan Gini ko'rsatkichi asta-sekin pasaymoqda. Agar 2017-yilda Gini koeffitsienti 0,336 bo'lgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 0,334 gacha kamaygan. Ushbu tendensiya davlat tomonidan turizmni qo'llab-quvvatlash orqali aholining daromad manbalarini diversifikatsiyalash, xususan, chekka va tog'li hududlarda ham turizmni rivojlantirish orqali ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qilayotganini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, kuzatilgan natijalar TQJ faoliyatining mintaqaviy tafovutlarni kamaytirishdagi ijobiy rolini ham ochib berdi. Xususan, Samarqand, Buxoro, Xiva, Farg'ona vodiysi va Toshkent shahri kabi hududlarda jamg'armaning investitsiyaviy loyihalari mahalliy darajada xizmatlar sektorining rivojlanishiga, kichik va o'rta biznesning faollashuviga olib keldi.

Natijaviy jihatdan, tadqiqotdan quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi:

1. Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi faoliyati turizm sektori barqarorligiga va iqtisodiy o'sishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda;
2. Jamg'arma orqali ajratilgan moliyaviy resurslar aholining bandligi va daromadlari oshishiga xizmat qilmoqda;
3. TQJ faoliyatining to'g'ri yo'naltirilishi daromadlar tengsizligini yumshatishda va mintaqaviy tafovutlarni kamaytirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda;
4. Davlat siyosatining turizmga qaratilgan institutsional yondashuvi ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda strategik ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar

O'zbekiston Respublikasida turizm sohasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanib, uni institutsional jihatdan qo'llab-quvvatlash, xususan, Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi (TQJ) faoliyati orqali sohaga tizimli yondashuv kuchayib bormoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, TQJ tomonidan ajratilgan moliyaviy resurslar turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xususiyl sektorni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va mintaqaviy iqtisodiy faollikni oshirish orqali daromadlar tengsizligini kamaytirishda muhim rol o'ynamoqda.

Tahlil qilingan statistik ma'lumotlar asosida aniqlanishicha, 2017–2023-yillar oralig'ida xorijiy turistlar soni barqaror oshib borib, 6,6 million kishiga yetgan, bu esa TQJ faoliyatining samaradorligini tasdiqlovchi asosiy indikatorlardan biri bo'ldi. Shu bilan birga, Gini koeffitsientining sekin pasayishi (0,336 dan 0,334 gacha) jamg'arma siyosatining ijtimoiy tenglikni ta'minlashdagi samarasini ko'rsatadi.

Shularni inobatga olgan holda, quyidagi ilmiy asoslangan takliflar ilgari suriladi:

- ✓ TQJ faoliyatini hududiy yo'naltirish asosida diversifikatsiyalash zarur. Ayni paytda resurslar asosan yirik turistik markazlarga yo'naltirilayotgan bo'lsa, uzoq va iqtisodiy faolligi past hududlarda ham turizm salohiyatini yuzaga chiqarishga e'tibor qaratilishi kerak.

✓ TQJ tomonidan qo'llab-quvvatlanayotgan loyihalarning monitoring va baholash tizimini takomillashtirish lozim. Har bir ajratilgan grant va subsidiyaning iqtisodiy va ijtimoiy samarasi tizimli tarzda baholanib borilishi zarur.

✓ Turizm sohasi orqali iqtisodiy tenglikni ta'minlashga qaratilgan ijtimoiy dasturlarni kuchaytirish tavsiya etiladi. Jumladan, ayollar va yoshlar ishtirokidagi mahalliy turistik startaplarni moliyaviy rag'batlantirish lozim.

✓ Jamg'arma faoliyatini raqamlashtirish orqali shaffoflikni oshirish va korrupsion risklarni minimallashtirish muhimdir. Buning uchun ochiq ma'lumotlar bazasini joriy etish va barcha moliyalashtirilgan loyihalarni jamoatchilik nazoratiga taqdim etish taklif etiladi.

✓ TQJ siyosatini xalqaro tajriba asosida yangilab borish lozim. Bunda Saudiya Arabistoni, Turkiya, Malayziya kabi davlatlar tajribasi asosida turizmni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning barqaror modellari o'rganilishi maqsadga muvofiqdir.

✓ Ilmiy-amaliy hamkorlikni kuchaytirish zarur. TQJ faoliyatini baholashda oliy ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot institutlari salohiyatidan foydalanish, akademik izlanishlarni qo'llab-quvvatlash ijobiy natijalar beradi.

Turizmni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi O'zbekiston turizm sektorining rivojlanishida strategik institut sifatida faoliyat yuritmoqda. Biroq uning samaradorligini oshirish, ijtimoiy adolatga xizmat qiluvchi ko'p yo'nalishli, indikatorlar asosida boshqariladigan tizimga aylantirish lozim. Bu esa, milliy taraqqiyotning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar /Jumepamypa/Reference:

Dwyer L., Forsyth P., Spurr R. (2006). *Assessing the economic impacts of events: A computable general equilibrium model*. *Journal of Travel Research*, 45(1), 59–66.

MDPI (2023). *Tourism Development and Income Inequality: Evidence from Gulf Cooperation Council (GCC) Countries*. *Sustainability*, 17(10), 4272. <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/10/4272>

O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo'mitasi. (2023). *Turizm sohasiga oid rasmiy statistik ma'lumotlar*. <https://stat.uz>

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi. (2022). *Yangi O'zbekiston Taraqqiyot Strategiyasi 2022–2026*. <https://strategy.uz>

Qaror (2019) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PQ–4095-sonli qarori “2019–2025-yillarda turizm sohasini rivojlantirish strategiyasi to'g'risida”. <https://lex.uz/docs/4130396>.

To'xtasinov X.T. (2021) *O'zbekistonda turizm sohasini transformatsiyalashning nazariy va amaliy asoslari*. – Toshkent: Iqtisodiyot, – 212 b.

Tourism Development Fund (TDF). (2022). *Annual Report 2021–2022*. Riyadh, Saudi Arabia. <https://tdf.gov.sa>.

UNWTO (2022). *International Tourism Highlights: 2022 Edition*. Madrid: World Tourism Organization.

World Bank (2021). *Tourism for Development: Tourism as a Tool to Foster Development in the Least Developed Countries*. Washington, DC. <https://documents.worldbank.org>

World Bank Data. (2023). *GINI Index (World Bank estimate) – Uzbekistan*. <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?locations=UZ>

Xasanov I., Yigitaliev B. (2020) *Turizmni rivojlantirishda davlat-xususiy sheriklikning ahamiyati*. // “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” jurnali. – №6. – B. 115–121.